

4. VE 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AĞIZ VE DİŞ SAĞLIĞIYLA İLGİLİ BİLGİLERİNİN SAPTANMASI

Gülay Özperk¹ Bihter Yazıcıoğlu²

Yayın kuruluna teslim tarihi : 11 05 1994

Yayın kuruluna kabul tarihi : 04 01 1995

Özet

Bu çalışmada İltekin İlkokulunun rastgele yöntemle iki 4. ve iki 5. sınıfı alınmış ve öğrencilere anket formu uygulanarak onların ağız ve diş sağlığı konusundaki bilgileri saptanmıştır. Öğrencilerin bilgi eksikliği olduğu konulara ağırlık veren bir eğitim programının hazırlanması çalışmanın temel hedefini oluşturmuştur.

Anahtar sözcük: Ağız diş sağlığı bilgisi.

İlkokul çağında diş çürüklerinin önlenmesi için gösterilecek çaba önemlidir. Bu dönemde çocuklara sağlık konusunda bilgiler verilir, doğru sağlık alışkanlıkları kazandırılırsa ilerde sağlıklı bir toplum yaratmak için gerekli yatırım yapılmış olacaktır.

Hem sosyal hem de ekonomik faktörlerin yaşam tarzında meydana getirdiği değişikliklerin beslenme şeklinde, ağız temizliğinde ve koruyucu doğal işleyiş üzerinde olumsuz etkileri vardır (10). Bu olumsuz değişikliklerden en az etkilenme uygun eğitimin verilmesiyle mümkündür (1-5, 7-9). Eğitim konularının ihtiyaca uygun seçilmesi için hedef grubun bilgilerine yönelik bir durum saptama çalışması gereklidir (2-5, 5-9). Bu çalışmada ilkokul eğitiminin son basamaklarında olan ağız-diş sağlığı eğitiminden yararlanmanın en yüksek olduğu 4. ve 5. sınıf öğrencilerinde ağız ve diş sağlığı konusunda kazanılmış bilgiler araştırılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmada Ankara ili, Cebeci semtinde bulunan bir ilkokulun 4. ve 5. sınıfında 9-12 yaşlarında 190 öğrencinin ağız ve diş sağlığı konusundaki bilgileri araştırılmıştır. Araştırma için hazır-

DETERMINING THE KNOWLEDGE OF FOURTH AND FIFTH GRADE PRIMARY SCHOOL CHILDREN ABOUT ORAL HEALTH

Abstract

The aim of this study was to determine the knowledge of fourth and fifth grade primary school children about oral health. This study was done in İltekin Primary School in Ankara. The results of this examination were used to develop the oral health education program for this group.

Key word: Knowledge of oral health

lanan veri toplama formları (anket formları) araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Anketin ön denemesi Cebeci semtindeki Ertuğrulgazi ilkokulu 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden oluşan 10 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler için hazırlanmış olan anket formu açık ve kapalı uçlu olmak üzere 20 sorudan oluşmaktadır. Anketin yanıtlanması için geçen süre ortalama 20 dakikadır.

BULGULAR

Öğrencilerin % 52'si 4., % 48'i 5. sınıfta olup % 52.6'sı kız, % 47.4'ü erkektir. Öğrencilerin % 62'sinin annelerinin öğrenim düzeyleri ortaokul ve üzeri, % 73.7'sinin babalarının öğrenim düzeyleri ortaokul ve üzeridir.

Öğrencilerin % 98.9'u zamanlı kontrolün gerekliliğine inanmakta, % 80'i de diş hekiminin onları ağız ve diş hastalıklarından koruma görevlerinin olduğunu bilmektedirler (Tablo II).

Öğrencilerin % 97.9'u dişlerin temizliğinde en etkili yöntem olarak fırçalamayı seçmişler ve fırçalama şekli konusunda % 60.5'i doğru yönde fırçalamayı önemserken, % 30.5'i fırçalama sıklığını ve süresini önemli bulmuştur. Düzenli fırça-

1 Dok Öğ H Ü Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

2 Prof Dr H Ü Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

lamanın dişlerin çürümesini önlediğini düşünenler, öğrencilerin % 50.5'ini oluşturmaktadır ancak, % 35.8'i dişetlerinin sağlığı için de önemli olduğunu ifade etmektedirler. Günde bir kez fırçalamanın yeterli olabileceğini düşünenler % 1.6 gibi azınlığı oluşturmaktadır ve % 92.5'i her yemekten sonra dişleri fırçalamanın gerekli olduğunu düşünmektedir (Tablo III).

Öğrencilerin yalnızca % 34.2'si doğru arayüz temizlik aracı olarak diş ipliğini seçmiştir. Flor konusunda da yeterli bilgileri olmayıp ancak % 25.8'i diş minesini sertleştirici etkisini bilmektedir. Gerekli macun miktarını bilenler yani merci-

Tablo : I Çalışma Kapsamındaki Öğrencilerin Tanıtım Bulguları (İltekin İlkokulu, Ankara, 1992)

Nitelik	n: 190	S*	%
Yaş			
9-10		140	74.0
11-12		50	26.0
Sınıf			
4		99	52.0
5		91	48.0
Cinsiyet			
Erkek		90	47.4
Kız		100	52.6
Anne Öğrenim Durumu			
Okur-Yazar Değil		5	2.6
Okur-Yazar, İlkokul		59	31.1
Orta-Lise		85	44.7
Yüksek Okul-Fakülte		33	17.4
Bilinmiyor		8	4.2
Baba Öğrenim Durumu			
Okur-Yazar Değil		2	1.1
Okur-Yazar, İlkokul		41	21.6
Orta-Lise		78	41.1
Yüksek Okul-Fakülte		62	32.5
Bilinmiyor		7	3.7

Tablo : II Öğrencilerin Diş Hekimi Hakkındaki Bilgilerine İlişkin Bulgular (İltekin İlkokulu, Ankara, 1992)

Diş Hekiminin İşlevleri	n: 190	S.	%
Zamanlı Kontrolün Gerekliği			
Evet		188	98.9
Bilmiyor		2	2.1
Diş Hekiminin Görevleri*			
Ağız-Diş Hastalıklarından Korur		152	80.0
Dişleri Çeker		143	75.2
Doğru Yapar		138	72.6
Eğri Dişleri Düzeltir		105	55.3
Diş Takar		90	47.4
İğne yapar		62	32.6

(*) Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

mek kadarının yeterli olduğunu düşünenler öğrencilerin %29.5'ini oluşturmaktadır (Tablo III).

Öğrencilerin % 95.8'i şekeri diş sağlığına zararlı bulmuş ve nedeni konusunda ise % 84.2'si

Tablo : IV Öğrencilerin Beslenmeyle İlgili Bilgilerine İlişkin Bulguları (İltekin İlkokulu, Cebeçi, Ankara, 1992)

Beslenmeye Ait Bilgi-Tutum	n: 190	S.	%
Şekerli Besinlerin Dişlere Etkisi			
Zararlı Etki		182	95.8
Zararsız Etki		8	4.2
Şekerli Besinlerin Zararlılık Nedenleri*			
Dişleri Çürütür		160	84.2
Hastalık Yapar		19	10.0
Mikrop Ürer		16	8.4
Dişleri Ağrıtır		19	10.0
Dişler Şekere Dayanamaz		1	0.5
Dişe Yapışır		2	1.1
Şekerde Mikrop Var		1	0.5
Şekerde Yabancı Madde Var		2	1.1

(*) Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo : V Öğrencilerin Diş ve Dişeti Hastalıklarına Yaklaşımına İlgili Bilgilerine İlişkin Bulgular (İltekin İlkokulu, Cebeçi, Ankara, 1992)

Hastalıklara Ait Bilgi-Tutum	n: 190	S.	%
Diş Plaquının Tanımı			
Yumuşak Birikinti		70	36.8
Diş Çürüğü		79	41.6
Dişeti Hastalığı		24	12.6
Renkli Diş		7	3.7
Bilmiyor		10	5.3
Dişeti Hastalıklarının Sonuçları			
Diş Çürüğü		94	49.5
Diş Kaybı		41	21.6
Eğri Dişler		34	17.9
Dişlerde Renklenme		9	14.7
Yanıt Yok		12	6.3
Çürüksüz Dişlere Sahip Olma Yöntemi *			
Fırçalama		176	92.6
Şeker Yememe-Sakız Çiğnememe		22	11.6
Diş Hekimine Başvuru		22	11.6
Meyve-Sebze Yeme		6	3.2
Sert Şeyler Yememe		4	2.1
Kürdan Kullanma		2	1.1
Macun Kullanma		2	1.1
Fırça Değiştirme		2	1.1
Sıcak-Soğuk Yememe		1	0.5
Yanıt Yok		3	1.1

* Ağızda çürüksüz dişlere sahip olmak olası değildir diyen iki öğrenciye bu yargılarının nedeni sorulduğunda yanıt alınamamıştır. Çürüksüz dişlere sahip olma yöntemi için birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo : III Öğrencilerin Hijyen ile İlgili Bilgilerine İlişkin Bulgular (İltekin İlkokulu, Ankara, 1992)

Ağız Hijyenine Ait Bilgi-Tutum	S.	%
<u>Dışleri Temiz Tutmada Etkili Yöntem</u>		
Düzenli Fırçalamak	186	97.9
Yapışkan Yiyecekler Yememek	1	0.5
Yemeklerden Sonra Ağız Çalkalamak	3	1.6
<u>Fırçalama Sekli*</u>		
Yön Bildirenler (Yatay-Dikey)	115	60.5
Sıklık-Süre Bildirenler	58	30.5
Dışlerin Tüm Yüzeylerine Ulaşma	23	12.1
Macun Kullanma	28	14.7
Çalkalama	11	5.8
Dişetlerinden Söz Edenler	13	6.8
Bilmiyor	17	8.9
<u>Düzenli Fırçalamanın Etkisi*</u>		
Çürümeyi Önler	96	50.5
Diş ve Dişetlerini Sağlıklı Kılar	68	35.8
Dişler Beyaz-Güzel Olur	43	22.6
Dişleri Temizler	17	8.9
Mikropları Öldürür	15	7.9
Dişlerde Çapraşıklığı Önler	6	3.2
Ağrıyı Dindirir	4	2.1
Kokuyu Önler	4	2.1
İltahaptan Korur	3	1.6
Bilmiyor	5	2.6
<u>Fırçalama Sıklığı</u>		
Bir kez	3	1.6
İki kez ve Üç kez	187	98.4
<u>Fırçalama Zamanı</u>		
Her Yemekten Sonra	181	95.2
Yemeklerden Önce	4	2.1
Yatmadan Önce	3	1.6
Sabahleyin	2	1.1
<u>Arayüz Temizlik Aracı</u>		
Diş İpliği	65	34.2
Diş Fırçası	92	48.5
Kürdan	31	16.3
Sert Yiyecekler	1	0.5
Bilmiyor	1	0.5
<u>Diş Macunundaki Flor</u>		
Diş Minesini Sertleştirir	49	25.8
Dişleri Beyazlatır	60	31.6
Dişleri Temizler	54	28.4
Ağız Güzel Kokar	8	4.2
Bilmiyor	19	10.0
<u>Kullanılacak Macun Miktarı</u>		
Mercimek Kadar	56	29.5
Leblebi Kadar	51	26.8
Fırça Boyu Kadar	47	24.7
Fındık Kadar	36	18.9

(*) Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

dişleri çürütüşünü göstermiştir. Şekerli besinlerin diş sağlığı için zararsız olduğunu söyleyenler ise bunu az tüketim ve diş fırçalamayla açıklamışlardır.

Öğrencilerin % 36.8'i diş plağını yumuşak birikinti olarak tanımlayabilmiş ve ancak % 21.6'sı da diş eti hastalığının diş kaybına yol açabileceğini bilmiştir. Çürüksüz dişlere sahip olunabileceğine inananlar, öğrencilerin % 98.9'unu oluşturmaktadır. Geçerli yöntem olarak % 92.6 gibi büyük bir çoğunluk diş fırçalamayı seçmiştir.

Tartışma, Sonuç Ve Öneriler

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin zamanlı kontrolün önemi, diş hekiminin görevi, diş fırçalamanın gerekliliği, şekli, sıklığı, zamanı ve etkisi, şekerli besinlerin zararlı konusunda bilgilerinin yeterli olduğu görülmüştür. Ancak diş ipliği, gerekli macun miktarı, diş plağı, dişeti hastalıklarının önemi konularında bilgilerinin yetersiz olduğu belirlenmiştir. Yetersizliğin nedeni olarak bu konuların toplumda sık işlenmeyişi yani aile, öğretmen, yayın organları gibi genel kaynaklarca yeterince ele alınmayışi gösterilebilir. Leavy, 1984'de yaptığı çalışmada 27 ilkokulun ağız-diş sağlığı eğitim programını değerlendirmiş ve içe-

riğini yetersiz bulmuştur. 1984'de yaptığı başka bir çalışmada da gerek ailelerin gerekse öğretmenlerin bilgilerinin de bu konularda yetersiz olduğu belirlenmiştir (6). Bu bulgu öğrencileri bu konuda bilgilendirebilmek için öğretmenleri ve aileleri de bilgilendirmemizin gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca varolan eğitim programlarının teorik ağırlıklı oluşu da bilgilerin günlük hayatta kullanılabilir hale gelmesini ve kalıcı olmasını engelleyici olmaktadır. Pratik ağırlıklı eğitim programlarıyla öğrencilerle doğru bilgilerin olumlu davranışları oluşturmasını sağlamak özellikle ilkökul çağında önemlidir (1,4). Bu çağda doğru davranışların alışkanlık haline gelmesi hayatın diğer dönemlerinde de sürmesini sağlayacaktır. Böylece bireye hayat boyu dişleri daha az sorun yaratacak ve diş kayıpları ile dişsizlik ileri yaşlara kayacaktır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin bilgi eksikliklerinin giderilebilmesi, eksik bilinen konulara ağırlık veren bir eğitim programının uygulanması ile mümkün olabilecektir. Uygulanacak programın sürekli olması, sonuçların değerlendirilerek, gereksinimler ve olanaklar göz önüne alınarak güncelleştirilmesi başarıyı arttıracak ve hedefe ulaşmak için harcanacak süreyi kısaltacaktır.

KAYNAKLAR

1. Arpak N, Çağlar G, Bilgin Z. 7-9 Yaş Grubu Çocuklarda Oral Hijyen Eğitimi ve Oral Hijyen Performansı, *A.Ü. Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 1989 16: 227-9.
2. Duckworth R. Study on Child D.H. Services in Europe, 1974.
3. Dunning JM. Principles of Dent. Public Health, Harvard University, London, England, 1977.
4. Gish CW. Dentistry For The Child And Adolescent, 1974
5. Jacob MC. The Practice of Primary Dental Care, London 1989
6. Levy GF. A Survey Of Preschool Oral Health Education, *J Public Health-Dent*, 1984, 44: 10-8.
7. WHO, Common Oral Disease Prevention and Emergency Care, Geneva, 1980
8. Stoll, Cathermann, Dental Health Education, Philadelphia, 3. rev, 1967.
9. WHO, Oral Health Surveys, Basic Methods, p. 47, Geneva, 1987
10. Yelsalı İ. Çubuk Sağlık Eğitim ve Araştırma Bölgesi Orta Öğretim Gençliğinde Ağız ve Diş Sağlığı, (Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi), Ankara, 1987.

Yazışma adresi:

*Dt. Gülşay Özperk,
Uzun Selvi Sok. 3/11
06590 Cebeci - Ankara*